

TREBALL FINAL DE GRAU

LLIBERTAT DE PREMSA A ESPANYA.

Situació i evolució segons els principals índexs internacionals.

Alba Nonell Rusalleda
Tutora: Dra. Olga del Río Sánchez
Grau en Comunicació Cultural – UdG
Facultat de Lletres
Girona, Maig de 2019

LLIBERTAT DE PREMSA A ESPANYA.

Situació i evolució segons els principals índexs internacionals.

FREEDOM OF THE PRESS IN SPAIN.

Situation and evolution according to the main international indexes.

AUTORA: Alba Nonell Ruscalleda

30/05/2019

Resum

[CAT] Introducció. La present investigació analitza la situació actual de la llibertat de premsa, entesa com a extensió de la Llibertat d'Expressió, a Espanya, així com la seva evolució en els últims deu anys segons els principals índexs. **Metodologia.** S'ha treballat bàsicament amb una metodologia qualitativa. A partir dels informes anuals publicats per Reporteros Sin Fronteras i Freedom House s'han analitzat els factors que han fet avançar o retrocedir Espanya en els rànquings mundials de llibertat de premsa en els últims deu anys. **Resultats i conclusió.** Els resultats mostren que, malgrat alguns obstacles, Espanya és un país que es troba en una situació satisfactòria en matèria de Llibertat d'Expressió.

Abstract

[ENG] Introduction. The present investigation analyses the current situation of the Freedom of the Press understood as an extension of the Freedom of Speech, in Spain, as well as its evolution in the last ten years according to the main indexes. **Methodology.** The investigation has been done basically with a qualitative methodology. Based on the annual reports published by Reporters Without Borders and Freedom House, the factors that have made progress or recede Spain in the world rankings of press freedom in the last ten years have been analysed. **Results and conclusion.** The results show that, despite some obstacles, Spain is a country that is in a satisfactory situation in terms of Freedom of Expression.

Paraules clau / Keywords

[CAT] Drets Humans, Llibertat d'Expressió, Llibertat de Premsa, Dret d'Accés a la Informació, índexs, Reporteros Sin Fronteras, Freedom House

[ENG] Human Rights, Freedom of Speech, Freedom of the Press, Freedom of Information, indexes, Reporters Without Borders, Freedom House

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	5
2. MARC TEÒRIC	5
2.1. ELS DRETS HUMANS COM A PUNT DE PARTIDA	6
2.1.1. La Declaració Universal dels Drets Humans.....	6
2.1.2. Què són els Drets Humans?	7
2.1.3. Sistemes de protecció dels Drets Humans	9
2.2. LA LLIBERTAT D'EXPRESSIONIÓ I LA LLIBERTAT DE PREMSA COM A DRETS FONAMENTALS	9
2.2.1. Què és a Llibertat d'Expressió?	10
2.2.2. La Llibertat d'Expressió i la Llibertat de Premsa i la Llibertat d'Informació en els tractats internacionals	10
2.2.3. La Llibertat d'Expressió, la Llibertat de Premsa i la Llibertat d'Informació en la legislació espanyola	11
2.3. LA LLIBERTAT D'INFORMACIÓ	13
2.4. LA LLIBERTAT DE PREMSA	14
2.4.1. Definició i contextualització	14
2.4.2. Orígens	15
2.4.3. Sistemes de protecció del dret a la Llibertat de Premsa.....	16
2.4.4. Introducció del dret a la Llibertat de Premsa a Espanya.....	17
2.5. ELS LÍMITS DE LA LLIBERTAT D'EXPRESSIONIÓ, EL DRET A LA INFORMACIÓ I LA LLIBERTAT DE PREMSA A ESPANYA	18
2.5.1. Límits al dret d'accés a la informació pública.....	18
2.5.2. La Llei Orgànica de Protecció Civil al Dret a l'Honor, a la Intimitat Personal i Familiar i a la Pròpia Imatge.....	18
2.5.3. La Llei Orgànica de Protecció de la Seguretat Ciutadana	19
3. METODOLOGIA	19
4. ANÀLISI DE RESULTATS	20
4.1. L'ÍNDIX DE LLIBERTAT DE PREMSA DE REPORTEROS SIN FRONTERAS ..	20
4.1.1. L'organització	21
4.1.2. Metodologia emprada per a l'elaboració de l'informe	21
4.1.3. Evolució d'Espanya segons Reporteros Sin Fronteras.....	22
4.1.1. Situació d'Espanya segons Reporteros Sin Fronteras.....	27
4.2. L'ÍNDIX DE LLIBERTAT DE PREMSA DE FREEDOM HOUSE	28
4.2.1. L'organització	28
4.2.2. Metodologia emprada per a l'elaboració de l'informe	29
4.2.3. Situació i evolució d'Espanya segons Freedom House	30
5. CONCLUSIONS	35
6. BIBLIOGRAFIA	37
7. ANNEXOS	41

“En un estat veritablement lliure,
el pensament i la paraula han de ser lliures”

Suetonio. Historiador Romà. Segle II.

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta investigació gira al voltant de la Llibertat de Premsa, entenent aquesta com una extensió del dret fonamental a la Llibertat d'Expressió. En les pàgines següents, s'investigarà quina és situació actual de la Llibertat d'Expressió a Espanya, així com quina ha estat la seva evolució en els últims anys.

Arran dels diferents casos relacionats directament amb la Llibertat d'Expressió que es van donar a Espanya l'any 2018, entre els quals destaco la condemna del raper Valtònyc, el segrest del llibre Fariña i la retirada de les obres sobre els presos polítics d'ARCO, em plantejava quina és la situació actual d'Espanya en matèria de Llibertat d'Expressió.

Tenint en compte que la meua formació és en Comunicació Cultural i que la Llibertat d'Expressió va estretament lligada amb el dret a la informació i la Llibertat de Premsa, vaig considerar que aquests conceptes també havien de constar en la investigació, fins al punt que s'han acabat convertint en el centre d'estudi d'aquesta.

Darrerament hi ha una sèrie d'amenaques que sembla que fan trontollar la Llibertat de Premsa a Espanya: La crisi econòmica que ha travessat el sector periodístic en els últims anys; la precarietat, en la professió en concret i en el món laboral en general; les amenaces de tancament que s'han llançat darrerament sobre alguns mitjans, tant públics com privats; l'encara vigent Llei Mordassa. etc. Em preocupa com afecta tot això a l'hora d'exercir normalment la professió del periodisme.

La decisió de tractar aquest tema prové, doncs, d'una inquietud personal per conèixer fins a quin punt s'està violant la Llibertat de Premsa i, per extensió, la Llibertat d'Expressió, al nostre país.

Així, la pregunta principal que motiva aquest treball és: Quina és la situació actual i quina ha estat l'evolució en els últims anys de la Llibertat de Premsa a Espanya segons els principals índexs?

2. MARC TEÒRIC

Aquest apartat està dividit en cinc blocs. El primer ens situa en el marc dels Drets Humans, que esdevenen el punt de partida de la present investigació. El segon parla de la Llibertat d'Expressió com a dret fonamental. El tercer ens detalla què és el dret a la informació, mentre que el quart està dedicat pròpiament a la Llibertat de Premsa. Per últim, el cinquè apartat fa referència als límits espanyols que actualment actuen com a barrera per a la Llibertat d'Expressió, el dret a la informació i la Llibertat de Premsa.

2.1. ELS DRETS HUMANS COM A PUNT DE PARTIDA

Els Drets Humans esdevenen el punt de partida de la present investigació en tant que la Llibertat d'Expressió es reconeix com un dret humà en virtut de l'article 19 de la Declaració Universal dels Drets Humans. Així, en el següents subapartats s'explica què es la Declaració, què són pròpiament els drets humans i quins són els sistemes que els protegeixen.

2.1.1. La Declaració Universal dels Drets Humans

Segons Amnistia Internacional Catalunya (2009), els orígens de la Declaració Universal dels Drets Humans s'han de situar després de la Segona Guerra Mundial, quan es va evidenciar la necessitat de crear un organisme que promogués relacions internacionals més justes i menys conflictives. El resultat va ser la creació de l'Organització de les Nacions Unides, que es va consolidar com a tal amb la signatura de la Carta de les Nacions Unides (ONU, 1945) per part de 51 estats¹, a San Francisco, el 1945.

A la Carta de les Nacions Unides ja es fan referències concretes als drets humans.

En la nota introductòria (ONU, 1945, p. 2) es posa de manifest la resolució dels seus integrants de "... reafirmar la fe en els drets fonamentals de l'home, en la dignitat i el valor de la persona humana, en la igualtat de drets d'homes i dones..."

I en el primer dels seus articles (ONU, 1945, p. 3) s'esmenta com un dels objectius de la nova organització "... el desenvolupament i estímul del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals de tothom, sense fer distinció per motius de raça, sexe, idioma o religió."

En la mesura que un dels objectius fundacionals de les Nacions Unides (Amnistia Internacional Catalunya, 2009) era fomentar el respecte dels drets humans, el 1946 es va crear la Comissió de Drets Humans, integrada per 18 membres de diverses formacions polítiques, culturals i religioses. El seu primer treball va ser, precisament, l'encàrrec d'un projecte de Declaració sobre Drets Humans, que va ser redactat per un comitè format per vuit dels integrants de la Comissió.²

¹ 51 Estats Membres fundadors de la ONU: Aràbia Saudita, Argentina, Austràlia, Bèlgica, Bolívia, Brasil, Canadà, Xile, Xina,

² El comitè de la Comissió de Drets Humans encarregat de redactar el text el 1948 estava format pels 8 membres següents: Eleanor Roosevelt (EUA), René Cassin (França), Charles Malik (Líban), Peng Chun Chang (Xina), Hernán Santa Cruz (Xile), Alexandre Bogomolov/Alexei Pavlov (Unió Soviètica), Lord Dukeston/Geoffrey Wilson (Regne Unit) i William Hodgson (Australia)

Segons consta en el preàmbul de la mateixa, la Declaració Universal dels Drets Humans (ONU, 1948, p. 1) va ser proclamada el 10 de desembre de 1948 com

“... l'ideal comú a assolir per a tots els pobles i nacions amb el fi que cada persona i cada institució, inspirant-se constantment en aquesta Declaració, promoguin, mitjançant l'ensenyament i l'educació, el respecte a aquests drets i llibertats i assegurin, amb mesures progressives nacionals i internacionals, el seu reconeixement i aplicació universals i efectius, tant entre els pobles dels Estats membres com entre els dels territoris sota llur jurisdicció.”

Segons les pròpies Nacions Unides (2017, p. s.p.), l'aprovació de la Declaració va suposar

“... el primer reconeixement universal de que els drets bàsics i les llibertats fonamentals són inherents en tots els éssers humans, inalienables i aplicables en igual mesura a totes les persones, i que tots i cadascun de nosaltres hem nascut lliures i amb igualtat de dignitat i de drets. Independentment de la nostra nacionalitat, lloc de residència, gènere, origen nacional o ètnic, color de pell, religió, idioma o qualsevol altra condició.”

En definitiva, el 10 de desembre de 1948, la comunitat internacional es comprometia a defensar la dignitat i la justícia per a tots els éssers humans.

Segons Amnistia Internacional Espanya (2019), la Declaració Universal dels Drets Humans conté 30 articles que constitueixen el marc de referència al que haurien d'ajustar-se les lleis i l'acció política en tots els països democràtic.

La Declaració Universal dels Drets Humans (Amnistia Internacional Espanya, 2019, p. s.p.) es considera “... el fonament de multitud de normes internacionals sobre drets humans, tractats internacionals vinculants, convencions regionals, projectes de llei nacionals de drets humans i disposicions constitucionals”, a més a més de ser “... una inspiració en casos de conflicte, repressió, o en la lluita contra les injustícies.”

Pactes signats més endavant, com el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics³ i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals⁴, han desenvolupat de manera més detallada alguns dels drets que ja figuraven en la DUDH, entre ells la Llibertat d'Expressió i el dret a la informació. Aquests dos documents, juntament amb la DUDH, constitueixen la Carta Internacional de Drets Humans.

2.1.2. Què són els Drets Humans?

Els drets humans universals (ONU, 2006, p. s.p.) són

³ Nacions Unides, 1966. Entrada en vigor, 1976

⁴ Nacions Unides, 1966. Entrada en vigor, 1976

“... garanties jurídiques universals que protegeixen als individus i als grups contra accions i omissions que interfereixen amb les llibertats i els drets fonamentals i amb la llibertat humana.”

Els drets humans (ONU, 2017) estan contemplats per la llei i protegits per la mateixa, a través dels tractats del dret internacional ordinari, els principis generals i altres fonts del dret internacional.

Entre les principals característiques dels drets humans (ONU, 2006, p. s.p.) destaquen les que es recullen en la taula següent:

Taula 1: Característiques dels drets humans

Són universals, drets inalienables de tots els éssers humans.
Se centren en la dignitat intrínseca i el valor igual de tots els éssers humans.
Són iguals, indivisibles i interdependents.
No poden ser suspesos o retirats.
Imposen obligacions d'acció i omissió, particularment als Estats i als agents dels Estats.
Han estat garantits per la comunitat internacional.
Estan protegits per la llei.
Protegeixen als individus i, fins a cert punt, als grups.

Font: (ONU, 2006, p. s.p.). Traduït i adaptat per l'autora

Tal com explica Aguilar Cuevas⁵ (1998) al seu article “*Tres generaciones de Derechos Humanos*”, existeixen diferents maneres de classificar els Drets Humans. La classificació més coneguda és aquella que distingeix les anomenades tres generacions dels mateixos. Així doncs, es poden diferenciar els drets de la manera que es mostra en la taula següent:

Taula 2: Les tres generacions dels Drets Humans

PRIMERA GENERACIÓ	Apareixen amb la Revolució Francesa com a rebel·lió contra l'absolutisme del monarca. L'integren els denominats drets civils i polítics. Imposen a l'estat respectar sempre els Drets Fonamentals de l'ésser humà (a la vida, la llibertat, la igualtat, etc.)
SEGONA GENERACIÓ	La constitueixen els drets de tipus col·lectiu, els Drets Socials, Econòmics i Culturals. Sorgeixen com a resultat de la Revolució Industrial. Constitueixen una obligació de fer de l'Estat i són de satisfacció progressiva d'acord a les possibilitats econòmiques del mateix.
TERCERA GENERACIÓ	Es forma pels anomenats Drets dels Pobles o de la Solidaritat. Sorgeixen com a necessitat de donar resposta a la necessitat de cooperació entre les nacions, així com dels diferents grups que les integren.

Font: (Aguilar Cuevas, 1998, p. 93) Traduït per l'autora

⁵ AGUILAR CUEVAS, Magdalena, Directora de Promoció de la cultura dels Drets Humans de la Procuradoria General de la República de Mèxic.

2.1.3. Sistemes de protecció dels Drets Humans

Segons l'ONU (2017), el dret internacional de Drets Humans estableix les obligacions que han de complir els Estats. Al passar a formar part de tractats internacionals, "... els Estats assumeixen deures i obligacions en virtut del dret internacional, i es comprometen a respectar, protegir i fer efectius els Drets Humans."

Taula 3: Obligacions dels Estats en virtut del dret internacional de Drets Humans

RESPECTAR	L'obligació de respectar els Drets Humans suposa que els Estats s'han d'abstenir de restringir-los o d'interferir en la seva realització.
PROTEGIR	L'obligació de protegir els Drets Humans exigeix que els Estats protegeixin a les persones o grups de persones de les violacions dels Drets Humans.
FER EFECTIUS	L'obligació de fer efectius els Drets Humans significa que els Estats han d'adoptar mesures positives per a facilitar la realització dels drets fonamentals bàsics.

Font: (ONU, 2017, p. s.p.) Traduït per l'autora

Tal com es detalla en les consideracions de l'ONU (2017) al voltant de la Declaració Universal dels Drets humans, a través de la ratificació de tractats internacionals de Drets Humans, els governs de tots els països democràtics es comprometen a posar en pràctica mesures i lleis nacionals compatibles amb els deures i obligacions presents en aquests tractats. Així, el dret intern de cada país proporciona la protecció jurídica dels Drets Humans garantits en el dret internacional, i sempre que el dret intern no pugui protegir les possibles violacions de Drets Humans, existeixen mecanismes i procediments a escala internacional per atendre les denúncies amb la finalitat última de vetllar per respectar, protegir i fer efectives les normatives internacionals en aquesta matèria.

En l'apartat 2.4.3. es detalla com ho fan els Estats per garantir que es respectin, protegeixin i facin efectius els Drets Humans en el cas específic de la Llibertat de Premsa i en relació amb l'exercici de la professió del periodisme.

2.2. LA LLIBERTAT D'EXPRESSIÓ I LA LLIBERTAT DE PREMSA COM A DRETS FONAMENTALS

La Llibertat d'Expressió forma part del conjunt de drets fonamentals reconeguts en la Declaració Universal dels Drets Humans. A continuació s'explica què és i quins són els tractats que la protegeixen, tant a nivell internacional com nacional.

2.2.1. Què és a Llibertat d'Expressió?

Tal com recull l'Article 19 de la Declaració Universal dels Drets Humans (ONU, 1948, p. s.p.)

“Tota persona té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les pròpies opinions i el de cercar, rebre i difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà i sense límit de fronteres.”

(Aquest article reflecteix com la Llibertat de Premsa i la Llibertat d'Informació van estretament vinculats a la Llibertat de Premsa, pel que en aquest punt es tractaran com a extensió de la mateixa. Posteriorment, en els punts 2.3. i 2.4., es detallaran altres aspectes més específics d'aquests dos conceptes.)

Existeixen diverses versions comentades de la Declaració Universal dels Drets Humans. En una d'elles, emesa per la Comisión Presidencial Coordinadora de la Política del Ejecutivo en Materia De Derechos Humanos de Guatemala (2011) s'explica que “... el dret a la Llibertat d'Expressió es considera un dels pilars de la democràcia perquè, per a la formació d'una opinió pública dinàmica i plural, és indispensable comptar amb una societat suficientment informada.”

Com hem explicat anteriorment, els Drets Humans (Aguilar Cuevas, 1998) es classifiquen en tres generacions. La Llibertat d'Expressió forma part dels drets de primera generació, que en la Constitució de 1978 (Gobierno de España, 1978) estan recollits en el capítol II del Títol I sota el concepte de “drets fonamentals i llibertats públiques” (articles 15-29) i “drets i deures del ciutadà” (articles 30-38).

2.2.2. La Llibertat d'Expressió i la Llibertat de Premsa i la Llibertat d'Informació en els tractats internacionals

Com s'ha dit amb anterioritat, els estats tenen l'obligació de complir els tractats internacionals que han ratificat o als que s'han adherit.

En la taula següent s'agrupen els principals tractats internacionals que protegeixen el dret a la Llibertat d'Expressió a nivell internacional:

Taula 4: La Llibertat d'Expressió en els tractats internacionals

TRACTAT	ARTICLE	QUÈ DIU?
Declaració Universal dels Drets Humans	Article 19	Tot individu té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les seves opinions, el d'investigar i rebre informacions i opinions, i el de difondre-les, sense limitació de fronteres, per qualsevol mitjà d'expressió.
	Article 29	2. En l'exercici dels seus drets i en el gaudi de les seves llibertats, tota persona estarà només subjecta a les limitacions establertes per la llei amb l'única finalitat d'assegurar el reconeixement i el respecte dels drets i llibertats dels altres, i de satisfer les justes exigències de la moral, de l'ordre públic i del benestar general en una societat democràtica. 3. Aquests drets i llibertats no podran en cap cas ser exercits en oposició als propòsits i principis de les Nacions Unides.
Pacte Internacional de Drets Polítics i Civils	Article 19	1. Ningú podrà ser molestat a causa de les seves opinions. 2. Tota persona té dret a la llibertat d'expressió; aquest dret comprèn la llibertat de buscar, rebre i difondre informacions i idees de tota índole, sense consideració de fronteres, ja sigui oralment, per escrit o en forma impresa o artística, o per qualsevol altre procediment de la seva elecció. 3. L'exercici del dret previst en el paràgraf 2 d'aquest article entraña deures i responsabilitats especials. En conseqüència, pot estar subjecte a certes restriccions, que, no obstant, hauran d'estar expressament fixades per la llei i ser necessàries per a: a) Assegurar el respecte als drets o a la reputació dels altres b) La protecció de la seguretat nacional, l'ordre públic o la salut o la moral públiques.
Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals	Article 10.1	1. Tota persona té dret a la llibertat d'expressió. Aquest dret comprèn la llibertat d'opinió i la llibertat de rebre o comunicar informacions o idees, sense que hi pugui haver ingerència d'autoritats públiques i sense consideració de fronteres. El present article no impedeix que els Estats sotmetin a les empreses de radiodifusió, de cinematografia o de televisió a un règim d'autorització prèvia.
Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea	Article 11	1. Tota persona té dret a la llibertat d'expressió. Aquest dret comprèn la llibertat d'opinió i la llibertat de rebre o comunicar informacions o idees sense que hi pugui haver ingerència d'autoritats públiques i sense consideració de fronteres. 2. Es respecten la llibertat dels mitjans de comunicació i el seu pluralisme.

Font: (Fundación Acción Pro Derechos Humanos, s/d, p. s.p.). Traduït i adaptat per l'autora

2.2.3. La Llibertat d'Expressió, la Llibertat de Premsa i la Llibertat d'Informació en la legislació espanyola

La Constitució Espanyola vigent (Gobierno de España, 1978) reconeix els drets a la Llibertat d'Expressió i de premsa en l'article 20 de la Carta Magna, amb el text que es reproduïx en la taula següent:

Taula 5: La Llibertat d'Expressió en la Constitució Espanyola

TRACTAT	ARTICLE	QUÈ DIU?
Constitució Espanyola	Article 20	<p>1. Es reconeixen i protegeixen els drets:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) A expressar i difondre lliurement els pensaments, idees i opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre medi de reproducció. b) A la producció i creació literària, artística, científica i tècnica. c) A la llibertat de càtedra. d) A comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i el secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats. <p>2. L'exercici d'aquests drets no pot restringir-se mitjançant cap tipus de censura prèvia.</p> <p>3. La llei regularà l'organització i el control parlamentari dels mitjans de comunicació social dependents de l'Estat o de qualsevol ens públic i garantirà l'accés a dits mitjans dels grups socials i polítics significatius, respectant el pluralisme de la societat i de les diverses llengües d'Espanya.</p> <p>4. Aquestes llibertats tenen el seu límit en el respecte dels drets reconeguts en aquest Títol, en els preceptes de les lleis que el desenvolupin i, especialment, el dret a l'honor, a la intimitat, a la pròpia imatge i a la protecció de la joventut i de la infància.</p> <p>5. Només podrà acordar-se el segrest de publicacions, gravacions i altres mitjans d'informació en virtut de resolució judicial.</p>

Font: (Gobierno de España, 1978, pp. 12, 13) Traduït i adaptat per l'autora

L'aprovació d'aquesta Constitució l'any 1978 va suposar el reconeixement per escrit dels drets i les llibertats dels espanyols per expressar i difondre lliurement pensaments, idees i opinions, així com per comunicar o rebre lliurement informació veraç, amb especial menció a la regulació de la clàusula de consciència i al secret professional.

D'acord el cas que ens ocupa, interessa ressaltar els punts 2 a 5 d'aquest article 20 de la Constitució, en què es garanteix, entre altres, que no es produirà cap tipus de censura en l'exercici del dret a la informació, que es respectarà el pluralisme en l'accés dels grups socials i polítics als mitjans de comunicació dependents de l'Estat i que únicament es produirà el segrest de mitjans d'informació en virtut de resolucions judicials.

2.3. LA LLIBERTAT D'INFORMACIÓ

Segons la UNESCO (2017, p. s.p.), la llibertat d'informació pot definir-se com "... el dret a tenir accés a la informació que està en mans d'entitats públiques."

Aquest dret és part integrant del dret fonamental a la Llibertat d'Expressió, reconegut per la Declaració Universal dels Drets Humans (ONU, 1948) la qual disposa que el dret fonamental a la Llibertat d'Expressió inclou el dret de "... investigar i rebre informacions i opinions, i el de difondre-les, sense limitació de fronteres, per qualsevol mitjà d'expressió."

La llibertat d'informació també ha sigut consagrada com a producte de la Llibertat d'Expressió en altres instruments internacionals importants, com el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (ONU, 1966, p. 11) que, en el seu article 19.2, sosté que el dret a la Llibertat d'Expressió comprèn

"... la llibertat de buscar, rebre i difondre informacions i idees de tota índole, sense consideració de fronteres, ja sigui oralment, per escrit o en forma impresa o artística o per qualsevol altre procediment de la seva elecció."

Segons la mateixa UNESCO (2017, p. s.p.), la legislació en matèria de llibertat d'informació reflecteix la premissa fonamental que

"... tota la informació en poder dels governs i les institucions governamentals és, en principi, pública i només podrà ser retinguda si existeixen raons legítimes per no divulgar-la, com poden ser la privacitat i la seguretat."

Tal com assenyala Loreti⁶ (1995), és útil diferenciar les diferents facultats que la llibertat d'informació atorga tant a qui emet com a qui rep informació.

⁶ LORETI, Damián. Advocat i professor universitari argentí, especialitzat en política i dret de la comunicació.

Taula 6: Drets de l'informador i de l'informat

DRETS DE L'INFORMADOR	DRETS DE L'INFORMAT
<ul style="list-style-type: none">- Dret a no ser censurat ni de forma explícita ni de forma encoberta.- Dret a investigar informacions o opinions.- Dret a difondre informacions o opinions.- Dret a publicar o emetre informacions o opinions.- Dret a comptar amb els instruments tècnics que li permetin de fer-ho.- Dret a la indemnitat del missatge o a no ser interferit.- Dret a accedir a les fonts.- Dret al secret professional i a la reserva de les fonts.- Dret a la clàusula de consciència.	<ul style="list-style-type: none">- Dret a rebre informacions i opinions.- Dret a seleccionar els mitjans i la informació a rebre.- Dret a ser informat amb veracitat.- Dret a preservar l'honra i la intimitat.- Dret a requerir la imposició de responsabilitats legals.- Dret a rectificació o resposta.

Font: (Loreti, 1995, pp. 7, 8) Traduït i adaptat per l'autora

2.4. LA LLIBERTAT DE PREMSA

En els següents apartats s'explica què és la Llibertat de Premsa, quins són els orígens d'aquest concepte i com es va introduir el mateix a l'estat espanyol.

2.4.1. Definició i contextualització

La Llibertat de Premsa és, segons la UNESCO (2017), un element central del dret més ampli que és la Llibertat d'Expressió. L'objectiu de la premsa és definit per aquesta entitat com el de "... informar de forma contextualitzada sobre els temes rellevants per a tots els ciutadans i ciutadanes.", i destaca que "... és fonamental que aquesta tasca es pugui exercir amb llibertat."

Entre les amenaces a la Llibertat de Premsa, l'UNESCO (2017) destaca les que es recullen en la taula següent:

Taula 7: Amenaces a la Llibertat de Premsa

Les censures directes a través de lleis que no respecten els estàndards internacionals.
La concentració dels mitjans.
La violència contra els mitjans i periodistes.
La impunitat en els crims contra mitjans i periodistes
La violència digital
L'autocensura

Font: (UNESCO, 2017, p. s.p.) Traduït i adaptat per l'autora

La UNESCO (2017), com a organització que es dedica a promoure la col·laboració internacional en educació, ciència, cultura i comunicació, assumeix, entre molts

altres, el rol de garantir i profunditzar en la Llibertat de Premsa. De fet, des de l'any 1993, cada 3 de maig se celebra el Dia Mundial de la Llibertat de Premsa amb l'objectiu de celebrar els principis fonamentals d'aquest dret però també d'avaluar l'estat de la Llibertat de Premsa al món, defensar la independència dels mitjans de comunicació i retre homenatge als periodistes que han perdut la vida exercint la seva feina.

La ONU (2017) afirma que garantir la llibertat dels mitjans de comunicació a tot el món és una prioritat. Els mitjans de comunicació independents, lliures i plurals són fonamentals per al bon govern en totes les democràcies. L'organització afirma que comptar amb uns mitjans de comunicació lliures permet:

- a) Garantir la transparència, la rendició de comptes i l'estat de dret
- b) Promoure la participació en el discurs públic i polític
- c) Contribuir a la lluita contra la pobresa

2.4.2. Orígens

Diverses fonts coincideixen a afirmar que el reconeixement a la Llibertat de Premsa té els seus orígens en l'article 19 de la Declaració Universal dels Drets Humans, (desenvolupat anteriorment). Consideren que aquest article porta implícit el concepte "Llibertat de Premsa" com a extensió del dret universal a la Llibertat d'Expressió. Així, "... d'igual manera que tot individu té dret a la Llibertat d'Expressió, també té dret a rebre informacions i opinions sense límit de fronteres i a través de qualsevol mitjà d'expressió.

No obstant, la Llibertat de Premsa ja havia fet acte de presència en tractats anteriors:

La Declaració de Drets de Virgínia⁷ (Representantes del buen Pueblo de Virginia, 1776), recollida per Amnistia Internacional Catalunya (1998, p. s.p.), va ser una de les primeres regulacions a tenir en compte aquest concepte. En el seu article número XII sostenia

"Que la Llibertat de Premsa és un dels grans baluards de la llibertat i no pot ser mai restringit a menys que no sigui per governs despòtics."

⁷ Declaració de drets formulada el 12 de juny de 1776 pels representants del bon poble de Virgínia, reunits en assemblea plenària i lliure; drets que pertanyen a ells i a la seva posteritat, com a base i fonament del govern.

Més endavant, l'article 11 de la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà⁸, recollida també per Amnistia Internacional Catalunya (1998, p. s.p.), sostenia

“Que la lliure comunicació de pensaments i d'opinions és un dels drets més preciosos de l'home. Tot ciutadà pot, doncs, parlar, escriure, imprimir lliurement, amb el benentès que haurà de respondre de l'abús d'aquesta llibertat, en els casos determinats per la llei.”

Segons Azurmendi (2001), citada per Reguero (2014), les nocions de Llibertat d'Expressió i Llibertat de Premsa van desenvolupar-se a partir de 1850, coincidint amb l'aparició de la premsa popular diària i les primeres empreses periodístiques. A partir d'aquell moment, també s'iniciaria la professionalització dels periodistes i es formularien els primers codis ètics de la professió.

2.4.3. Sistemes de protecció del dret a la Llibertat de Premsa

A continuació es detallen quines són les accions que emprenen els Estats per garantir que es respecti, es protegeixi i es faci efectiu el dret a la Llibertat de Premsa.

Taula 8: Accions que emprenen els Estats per garantir la Llibertat de Premsa

RESPECTAR	Adoptar un discurs públic que contribueixi a prevenir la violència contra periodistes i repudiar de manera inequívoca els atacs contra els qui exerceixen el periodisme.
	Instruir a les forces de seguretat sobre el respecte envers els i les periodistes.
	Respectar el dret a la reserva de les fonts d'informació, apunts i arxius personals i professionals propietat de periodistes.
	Sancionar penalment la violència contra periodistes i treballadors dels mitjans de comunicació.
	Produir dades de qualitat, compilar i mantenir estadístiques precises sobre violència contra periodistes per dissenyar, implementar i avaluar polítiques públiques efectives.
PROTEGIR	Identificar el risc i advertir al periodista sobre la seva existència, valorar les característiques i l'origen del risc, definir i adoptar oportunament les mesures de protecció específiques.
	Prestar especial atenció a la situació d'aquells periodistes que pel tipus d'activitats que desenvolupen estan exposats a riscos d'una intensitat extraordinària.
	Establir programes especials de protecció per atendre aquests grups, quan existeix una situació estructural sistemàtica.
FER EFECTIUS	Adoptar un marc institucional adequat que assigni la responsabilitat d'investigar i jutjar els suposats delictes.
	Actuar amb deguda diligència i esgotar les línies d'investigació vinculades amb l'exercici periodístic.
	Efectuar investigacions en un termini raonable, evitant dilacions o entorpiments injustificats.
	Eliminar els obstacles legals a la investigació i sanció proporcionada i efectiva dels delictes més greus contra periodistes.
	Facilitar la participació de les víctimes o els seus familiars.

Font: (CIMA, 2017) Traduït i adaptat per l'autora

⁸ Declaració de drets formulada el 26 d'agost de 1789 per l'Assamblea Nacional Constituent Francesa com a primer pas per redactar una Constitució. Defineix un conjunt de drets individuals i col·lectius.

2.4.4. Introducció del dret a la Llibertat de Premsa a Espanya

Segons Areal (1971), el primer reconeixement del dret a la Llibertat de Premsa a Espanya el trobem en la Constitució de Bayona (Bonaparte, 1808). En l'article 39 d'aquest text (Bonaparte, 1808, p. 7) s'establia per primera vegada que

“Toca al Senat vetllar per la conservació de la llibertat individual i de la Llibertat de premsa, després que aquesta última s'estableixi per llei...”

I en el seu article 145 (Bonaparte, 1808, p. 21)

“Dos anys després d'haver-se executat enterament aquesta Constitució s'establirà la llibertat de l'impremta. Per organitzar-la es publicarà una llei fet a les Corts.”

Així es va aprovar en les Corts de Cadis l'any 1810 i, seguint el previst, dos anys més tard, el 19 de març de 1812, sortia a la llum la primera Llei d'Impremta d'Espanya (Les Corts d'Espanya, 1812). Aquesta primera llei reguladora, en el seu article 371 (Les Corts d'Espanya, 1812, p. 37), establia que:

“tots els cossis i persones particulars tenen llibertat d'escriure, imprimir i publicar les seves idees polítiques, sense necessitat de cap llicència, revisió o aprovació anteriors a la publicació.”

Això significava que s'abolien els jutjats d'impremta i la censura de les obres polítiques prèvies a la seva impressió, que fins al moment havien estat vigents a Espanya.

A aquesta primera Llei d'Impremta la van seguir les legislacions que es recullen en la taula següent:

Taula 9: Lleis espanyoles de Premsa

Llei de Premsa de 22 d'octubre de 1820.
Reglament d'Impremta de 4 de gener de 1834.
Decret-lleí de Premsa de 22 d'abril de 1838.
Reial decret de Premsa de 23 d'octubre de 1868.
Llei d'Impremta de 7 de gener de 1879.
Llei d'Impremta de 1883.
Llei 14/1966, de 18 de març de Premsa i Impremta.
Reial decret-lleí 24/1977 de 1 d'abril.
Llei Orgànica 2/1997, de 19 de juny, reguladora de la clàusula de consciència dels professionals de la informació.
Projecte de Llei de l'Estatut del Periodista Professional.

Font: (Bel Mallén, 1990) Traduït, adaptat i completat per l'autora

2.5. ELS LÍMITS DE LA LLIBERTAT D'EXPRESSIÓ, EL DRET A LA INFORMACIÓ I LA LLIBERTAT DE PREMSA A ESPANYA

És sabut que no hi ha drets ni llibertats absoluts, sinó que la llibertat i els drets d'un acaben on comencen la llibertat i els drets dels altres. Així, el dret a la lliure expressió i a la lliure informació, en el marc legislatiu espanyol, poden xocar amb altres drets i lleis com els que es detallen en els punts següents.

2.5.1. Límits al dret d'accés a la informació pública

Diferents portals institucionals, com és el cas del de la Generalitat de Catalunya (2014), coincideixen en indicar que el dret d'accés a la informació pública pot ésser denegat o restringit si el coneixement o la divulgació de la informació comporta un perjudici per a algun dels aspectes que es recullen en la taula següent:

Taula 10: Límits del dret d'accés a la informació pública

La seguretat pública.
La investigació o la sanció de les infraccions penals, administratives o disciplinàries.
El secret o la confidencialitat en els procediments tramitats per l'Administració pública, si el secret o la confidencialitat són establerts per una norma amb rang de llei.
Els principis d'igualtat de les parts en els processos judicials o la tutela judicial efectiva.
Els drets dels menors d'edat.
La intimitat i els altres drets privats legítims.
El secret professional i els drets de propietat intel·lectual i industrial.

Font: (Bel Mallén, 1990) Traduït, adaptat i completat per l'autora

2.5.2. La Llei Orgànica de Protecció Civil al Dret a l'Honor, a la Intimitat Personal i Familiar i a la Pròpia Imatge.

Tal com consta en la disposició de la mateixa, la Llei Orgànica de Protecció Civil al Dret a l'Honor, a la Intimitat Personal i Familiar i a la Pròpia Imatge (Jefatura del Estado, 1982) va entrar en vigor el dia 3 de juny de 1982.

La LOPC recolza l'article 18.1 de la Constitució Espanyola (Gobierno de España, 1978), que diu exactament que "Es garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge."

I és que, segons De Carreras i Vilajoana (2017), pel mer fet de ser persones, tots els ciutadans tenim uns drets individuals, entre els quals hi ha els destinats a protegir la dignitat de la persona i, concretament, el dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge.

De Carreras i Vilajoana (2017) expliquen que, en el marc de l'estat social i democràtic de dret, aquests drets tenen la condició d'irrenunciables, inalienables i imprescriptibles. Per això, a l'efecte de les Llibertats d'Expressió i d'Informació, els drets de la personalitat constitueixen uns dels seus límits més característics.

2.5.3. La Llei Orgànica de Protecció de la Seguretat Ciutadana

Tal com consta en la disposició de la mateixa, la Llei Orgànica de Protecció de la Seguretat Ciutadana (Jefatura del Estado, 2015), coneguda popularment com a Llei Mordassa, va entrar en vigor el dia 1 de juliol de 2015.

Segons Amnistia Internacional, citada per Martínez (2019), la Llei Mordassa suposa una restricció innecessària i injustificada dels drets a la Llibertat de Reunió, Expressió i Informació i des, de la seva aplicació, ha estat envoltada de polèmica.

D'altra banda, fonts alternatives com Kaosenlared (2015), un mitjà que aposta per la informació contra hegemònica pel canvi social, apunta que la Llei Mordassa limita els drets fonamentals que es recullen en la taula següent:

Taula 11: Drets fonamentals que limita la Llei Mordassa

Pot vulnerar el Dret fonamental a la No Discriminació per Ideologia Política, ja que queden assenyalats i allistats una sèrie de ciutadans per la seva dissidència, en el cas de les manifestacions.
Afecta el Dret a la Defensa i a la Presumpció d'Innocència.
Afecta el Principi de Seguretat Jurídica.
Afecta el Dret fonamental a la Intimitat i a la Llibertat Personal.
Afecta el Dret a la Informació perquè el dret a informar no es pot matissar en una llei administrativa sinó en el Codi Penal.

Font: (Kaosenlared, 2015, p. s.p.) Traduït i adaptat per l'autora

Al seu torn, la Plataforma en Defensa de la Libertad de Información, segons un article publicat per PRNoticias (2015), apunta que, en relació amb el col·lectiu de periodistes, la Llei Mordassa "... està dirigida a sancionar o penar les noves formes de difusió de les protestes, com internet i les xarxes socials." A més a més, la PDLI denuncia que "... molts dels articles de la Llei Mordassa són ambigus i estrenyen molt el marge perquè gairebé qualsevol pugui ser sancionat."

3. METODOLOGIA

La situació de la Llibertat d'Expressió, d'Informació i de Premsa a Espanya ha estat un tema que ha generat certa controvèrsia en els últims anys. En la present investigació, s'ha considerat interessant estudiar quina ha estat l'evolució d'aquestes llibertats segons alguns dels principals índexs.

El pla de treball s'ha plantejat en dues fases: recerca i anàlisi, tot partint d'una metodologia qualitativa basada en l'estudi d'informes elaborats per alguns dels índexs amb més reconeixement mundial en matèria de Llibertat de Premsa i la posterior interpretació per part de l'autora.

Així doncs, els índexs escollits per analitzar han estat l'índex de Llibertat de Premsa mundial de l'organització no governamental Reporteros Sin Fronteras, reflectit en els seus informes anuals, i l'índex Freedom of the Press, també reflectit en els informes emesos també anualment per l'entitat Freedom House.

El principal motiu pel que s'ha escollit Reporteros Sin Fronteras és perquè, tot i que les dades en què es basa el seu estudi parteixen de la percepció individual dels informants, s'ha considerat que, d'acord amb la filosofia de l'entitat, aquests són professionals i que, per tant, ofereixen una visió crítica del panorama mundial quant a Llibertat de Premsa. A més a més, s'ha tingut en compte que, a part d'unes conclusions generals, RSF formula també conclusions regionals per a cada país del rànquing apuntant quins agents han fet avançar o retrocedir el país en qüestió en la classificació mundial, la qual cosa ha ajudat a entendre millor el cas particular d'Espanya.

Pel que fa a Freedom House, els motius de l'elecció han estat similars. En aquest cas, les dades provenen de múltiples fonts i es basen en l'entorn legal, polític i econòmic de cada país del món.

Es tracta d'una investigació que abasta un període de 10 anys, des del 2009 fins al 2018. Aquesta selecció temporal permet veure amb perspectiva en quin punt es troba Espanya pel que fa a la Llibertat de Premsa.

4. ANÀLISI DE RESULTATS

A continuació s'analitzen les dades publicades anualment per dues de les organitzacions defensores de la Llibertat d'Expressió amb més reconeixement arreu del món: Reporteros sin Fronteras i Freedom House.

4.1. L'ÍNDEX DE LLIBERTAT DE PREMSA DE REPORTEROS SIN FRONTERAS

Reporteros Sin Fronteras emet, any rere any, un informe en què avalua la situació de la Llibertat de Premsa a cada país del món. A continuació es proporcionen més detalls sobre l'organització, sobre la metodologia emprada per a l'elaboració de

l'informe i sobre l'evolució d'Espanya en el citat informe en els últims 10 anys (2009 – 2018).

4.1.1. L'organització

Reporteros Sin Fronteras (s.d.) és una organització no governamental fundada l'any 1985 a Montpeller. Segons consta en la seva presentació, es reconeix com "... una organització d'utilitat pública des de l'any 1995 i que ràpidament va adquirir una dimensió internacional." La seva missió és, segons proclamen ells mateixos, la de "...

vigilar que es preservi la Llibertat de Premsa en totes les parts del món, lluitar contra la censura i brindar recolzament i protecció als periodistes."

Cada any, Reporteros Sin Fronteras fa pública una classificació de països en termes de la seva Llibertat de Premsa. Tal com consta en el portal web específic de l'Informe Anual (Reporteros sin Fronteras, s.d.), aquest, elaborat per la Secció Espanyola de l'organització, "... analitza l'evolució de la llibertat d'Informació en més d'un centenar de països i assenyalava els diferents esdeveniments que han influït en el seu avenç o retrocés."

4.1.2. Metodologia emprada per a l'elaboració de l'informe

Des de l'any 2013, per a l'elaboració del seu informe anual, Reporteros Sin Fronteras (2019) elabora un qüestionari de 87 preguntes⁹ que responen, en línia, diversos experts, entre els quals hi ha professionals dels mitjans de comunicació, advocats i sociòlegs. A partir de les respostes obtingudes es determina el grau de llibertat del qual gaudeixen els periodistes en cadascun dels 180 països del món. A aquest anàlisi qualitatiu se li suma un registre quantitatiu dels actes violents comesos contra periodistes en el període analitzat.

Els temes que aborda el qüestionari són els següents: pluralisme, independència dels mitjans de comunicació, ambient i autocensura, marc legal, transparència, infraestructura. Així, cada pregunta del qüestionari està relacionada amb algun dels sis grans indicadors que es recullen en la taula que s'adjunta a continuació. A més a més, se suma un setè indicador, basat en el registre dels actes de violència contra periodistes i mitjans de comunicació en el període tingut en compte, que s'integra en el càlcul.

⁹ Veure ANNEX 1

Taula 12: Temàtiques i Indicators de l'Informe Anual de Reporteros Sin Fronteras

1	Pluralisme	Mesura el grau en què estan representades les diverses opinions en l'espai mediàtic.
2	Independència dels mitjans de comunicació	Mesura la capacitat dels mitjans de comunicació de funcionar amb tota independència dels poders polítics, governamentals, econòmics i religiosos.
3	Ambient i autocensura	Analitza les condicions en què es duen a terme les activitats informatives.
4	Marc legal	Mesura l'acompliment del marc legal que regeix les activitats informatives.
5	Transparència	Mesura la transparència de les institucions i els procediments que afecten la producció d'informació.
6	Infraestructura	Mesura la qualitat de la infraestructura amb la que es duu a terme la producció d'informació.
7	Agressions	Mesura la intensitat de la violència en el període observat.

Font: (Reporteros Sin Fronteras, 2019, p. s.p.) Traduït i adaptat per l'autora

Cadascun dels indicadors recollits en la taula anterior rep una nota que va del 0 al 100, on 0 representa la millor nota i 100 la pitjor.

Per a determinar la puntuació final d'un país, Reporteros Sin Fronteras calcula dues puntuacions. La primera, només té en compte els sis primers indicadors, mentre que la segona hi suma el setè, el de les agressions. D'aquesta manera, s'evita que un país pugi automàticament en la Classificació si es registren poques o cap agressió.

Reporteros Sin Fronteras complementa les dades obtingudes amb un mapa de la Llibertat de Premsa que no és més que un resum visual de la situació de tots els països del món en la Classificació Mundial. Els colors del mapa indiquen una bona situació, una situació més aviat bona, problemes significatius, una situació difícil o una situació molt greu segons els criteris reflectits en la taula següent:

Taula 13: Els colors del mapa de la Llibertat de Premsa

	Blanc	0 – 15 punts	Bona situació
	Groc	15,01 – 25 punts	Situació més aviat bona
	Taronja	25,01 – 35 punts	Problemes significatius
	Vermell	35,01 – 55 punts	Situació difícil
	Negre	55,01 – 100 punts	Situació molt greu

Font: (Reporteros Sin Fronteras, 2019, p. s.p.) Traduït i adaptat per l'autora

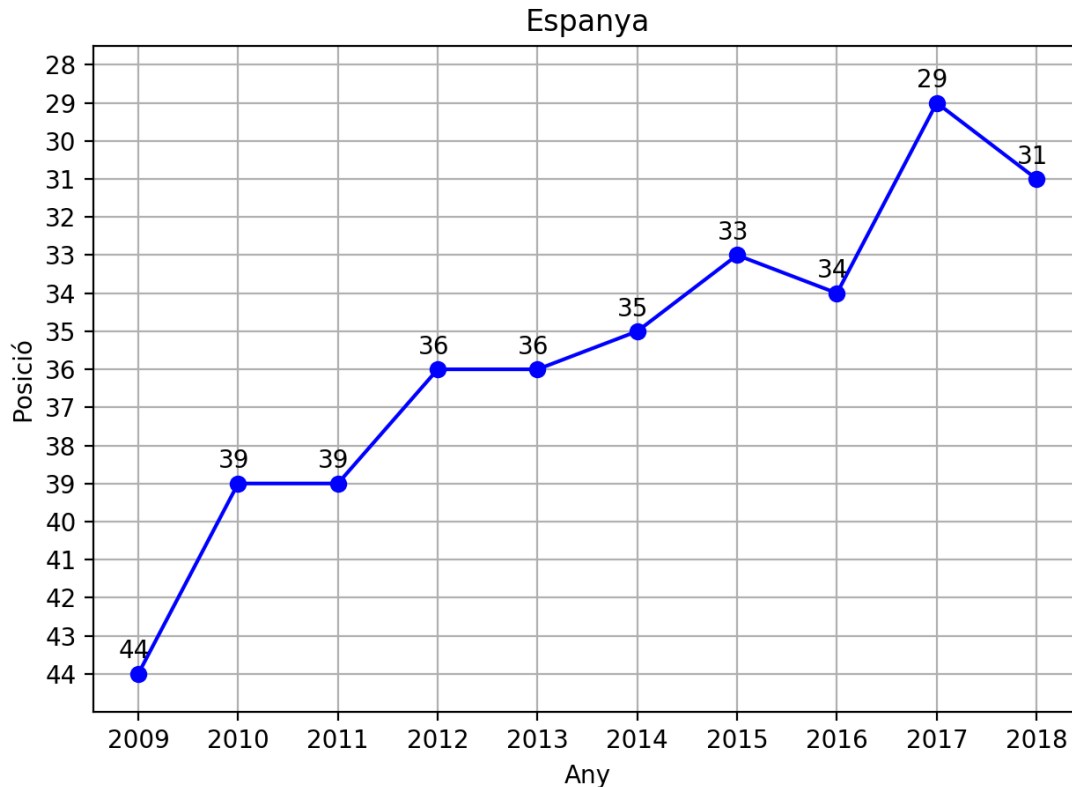
4.1.3. Evolució d'Espanya segons Reporteros Sin Fronteras

En el seu informe anual, Reporteros Sin Fronteras adjudica a cada país analitzat una nota i una posició. Ambdues dades són complementàries i permeten apreciar

l'estat de la Llibertat de Premsa en un país. D'un any a l'altre, un país pot canviar de posició sense que la seva nota es modifiqui i viceversa.

Així, en els últims 10 anys (2009 - 2018), els canvis de posició que ha experimentat Espanya en la Classificació Mundial de la Llibertat de Premsa elaborada per Reporteros Sin Fronteras han estat els que es mostren en el gràfic següent:

Gràfic 1: Evolució de la POSICIÓ d'Espanya en la Classificació Mundial de la Llibertat de Premsa durant els últims 10 anys segons "Reporteros Sin Fronteras."

Font: Elaboració pròpia.

Nota: El gràfic reflecteix els anys de publicació dels informes, però cadascun d'aquests recull dades de l'any anterior.

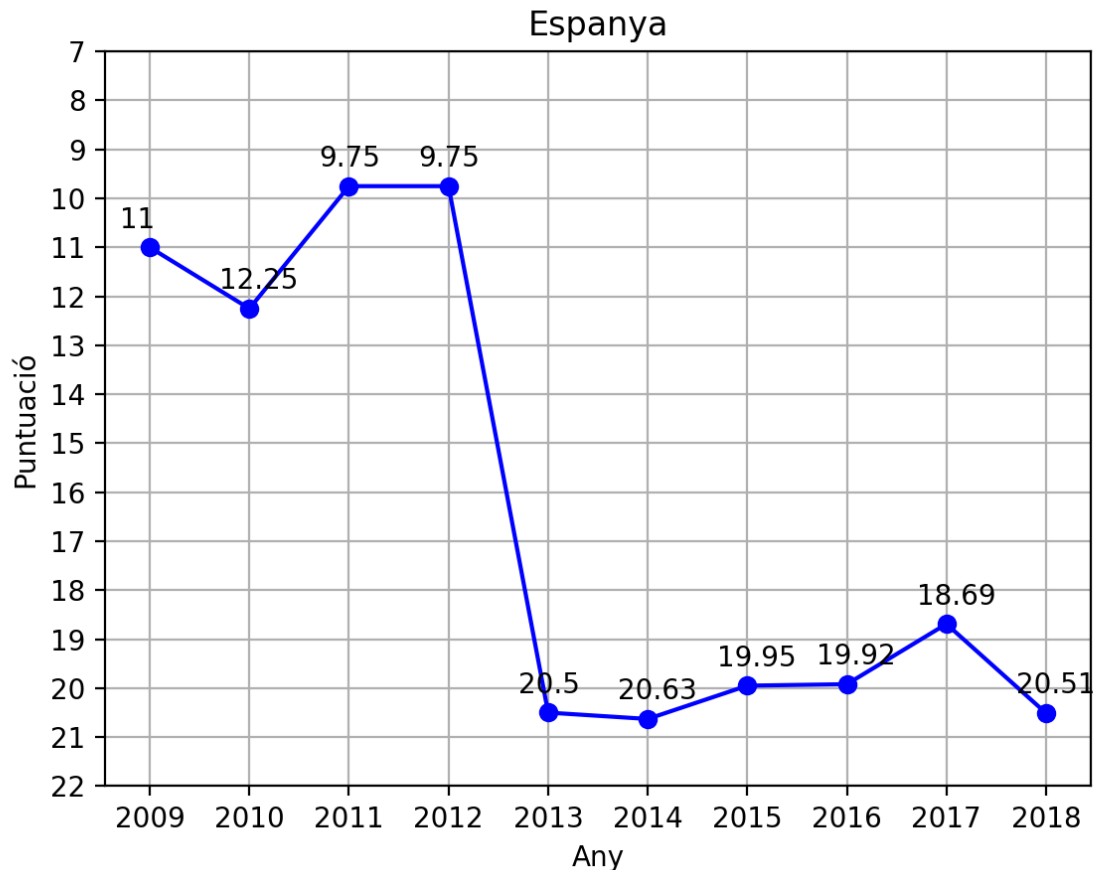
S'observa que, al llarg de l'últim decenni, Espanya ha tendit a escalar posicions en la classificació mundial de Llibertat de Premsa elaborada per Reporteros Sin Fronteras. De fet, entre l'any 2009 i l'any 2018 hi ha 13 posicions de diferència, el que podria semblar una clara millora de la situació.

El cas, però, és que el lloc ocupat en la posició del rànquing no necessàriament prova que la situació hagi millorat o empitjorat en el país en qüestió, sinó que, en relació amb els altres països analitzats, Espanya, en el cas que ens ocupa, es troba en millor o pitjor posició.

Per saber si la situació d'Espanya ha millorat o empitjorat darrerament en matèria de Llibertat de Premsa, ens hem de fixar en la puntuació que li ha atorgat Reporteros

Sin Fronteras cadascun dels anys del període seleccionat. Els resultats es mostren en el gràfic adjunt a continuació:

Gràfic 2: Evolució de la PUNTUACIÓ d'Espanya en matèria de Llibertat de Premsa durant els últims 10 anys segons "Reporteros sin Fronteras."

Font: Elaboració pròpia.

Nota: El gràfic reflecteix els anys de publicació dels informes, però cadascun d'aquests recull dades de l'any anterior.

D'entrada, s'observa un salt abismal entre la puntuació obtinguda l'any 2012 i la puntuació obtinguda l'any 2013. Cal aclarir que aquesta diferència es deu a un canvi de metodologia en l'elaboració de l'informe per part de l'organització, pel que no és representativa.

La investigació parteix de l'any 2009, un any en què Reporteros Sin Fronteras, en el seu informe anual (2009, pp. 98, 99), assegurava que "la Llibertat de Premsa estava garantida a Espanya." Així i tot, cal destacar que la seva quaranta-quatrena posició en la classificació mundial la situava a la cua dels membres de la Unió Europea, només per sobre d'Itàlia (49), Romania (50) i Bulgària (68).

Ara fa 10 anys, Reporteros Sin Fronteras posava al davant dels problemes que limiten la Llibertat d'Expressió a Espanya la presència d'ETA, i recordava que "alguns periodistes rebien protecció davant la pressió de la banda."

Un altre problema que apuntava Reporteros Sin Fronteras l'any 2009 és el dels límits que es van imposar a la premsa en la cobertura de la campanya electoral de les eleccions legislatives de març de 2008. Reporteros Sin Fronteras criticava “la incapacitat per adoptar una llei que regulés el paper dels mitjans públics en període electoral”, així com “les restriccions imposades a la intervenció dels periodistes en debats entre els líders polítics en els debats durant la campanya.”

L'any 2010, Reporteros Sin Fronteras (2010, pp. 98, 99) alertava del retrocés que havia patit Espanya tot i la seva notable pujada en el rànquing de la Llibertat d'Expressió respecte a la situació internacional, que, en aquest cas, situava l'Estat al 39è lloc de 178 a nivell mundial.

El que més preocupava als periodistes espanyols en aquell moment seguia essent la presència del grup terrorista ETA al País Basc, que, de nou, obligava a que “desenes de periodistes visquessin i treballessin amb protecció policial.”

Reporteros Sin Fronteras (2011) considera que l'any 2011 va ser especialment dur per al periodisme. En el cas d'Espanya, es pot veure en el gràfic un cert estancament de la situació que es vivia l'any 2010, obtenint exactament la mateixa puntuació.

S'observa que l'any 2012 Espanya va escalar 3 posicions en el rànquing global de Llibertat de Premsa però, així i tot, Reporteros Sin Fronteras (2012, pp. 157, 158, 159) afirma que “... cap a final d'any hi va haver retrocessos amb algunes mesures del Govern.”

Entre aquestes mesures destaca el canvi en l'elecció del president de la corporació RTVE, que des de llavors requeria la majoria absoluta en les Corts, la qual cosa suposava “un pas enrere en la Llibertat de Premsa a Espanya” segons Reporteros Sin Fronteras.

Reporteros Sin Fronteras també qualificava de “lamentable” que a Espanya no hi hagués encara una Llei de Transparència i de “inacceptable i intolerable” la “indecència” de les rodes de premsa sense preguntes que, segons l'opinió de l'aleshores presidenta de la ONG Malén Aznárez, “no es podien denominar rodes de premsa sinó que eren compareixences públiques dels polítics de torn.”

L'any 2013 (Reporteros Sin Fronteras) a Espanya va estar marcat, en matèria de llibertat informativa, pel primer tancament d'una radiotelevisió pública, concretament el *Canal Nou* de València, després que el govern autonòmic l'utilitzés al seu favor.

D'altra banda la presidenta de Reporteros Sin Fronteras (2013) apuntava que la llavors recent aprovada Llei de Transparència “va ser una ocasió perduda”, perquè estava molt lluny de les lleis europees de l'entorn.

Tot i que no es vegi reflectit en el gràfic, l'any 2014 (Reporteros Sin Fronteras) hi va haver un clar retrocés de les llibertats a Espanya provocat, principalment, per l'aprovació de la Llei de Seguretat Ciutadana (Llei Mordassa), explicada anteriorment, que penalitza les imatges no autoritzades de les forces de seguretat, la qual cosa genera "problemes per exercir el periodisme de carrer", segons la llavors presidenta de Reporteros Sin Fronteras Malén Aznárez.

A l'aprovació de la Llei Mordassa cal sumar-li, com a obstacles per a la llibertat de premsa, la Llei de Transparència i la reforma de la Llei Orgànica del Poder Judicial, que també van en detriment de poder exercir normalment l'ofici de periodista.

L'any 2015, en el context d'un any replet de cites electorals, Reporteros Sin Fronteras (2015) plantejava la Llei de Seguretat Ciutadana i la independència dels mitjans públics com un dels principals reptes de la llibertat de premsa a Espanya.

L'Informe Anual 2016 (Reporteros Sin Fronteras, p. s.p.) destaca, en el seu apartat sobre Espanya els efectes pràctics de la Llei Mordassa després de la seva entrada en vigor, que va suposar sancions de 600 euros a mitja dotzena de periodistes per exercir la seva professió. El document detecta, a més a més, "un increment del número de periodistes afectats per mesures judicials, que la presidenta de RSF Espanya emmarca en la "tendència a una regressió de les llibertats d'informació en les democràcies europees."

Sorpren especialment el salt que va fer Espanya l'any 2017 (Reporteros Sin Fronteras), en què va avançar 5 posicions al rànquing respecte l'any anterior, produint-se un dels salts més distants dels últims anys. Això es podria atribuir a l'aprovació de la nova llei de reforma de RTVE, que garantia la independència del mitjà.

De l'any 2017, també és important destacar, com a fet negatiu per a la llibertat d'expressió, el conflicte que enfrontava (i segueix enfrontant encara avui) les forces independentistes catalanes amb el govern central. Els últims tres mesos de l'any en qüestió van ser considerats, per Reporteros Sin Fronteras (2017) dels més negres de la història democràtica pel que fa a la llibertat de premsa a Catalunya.

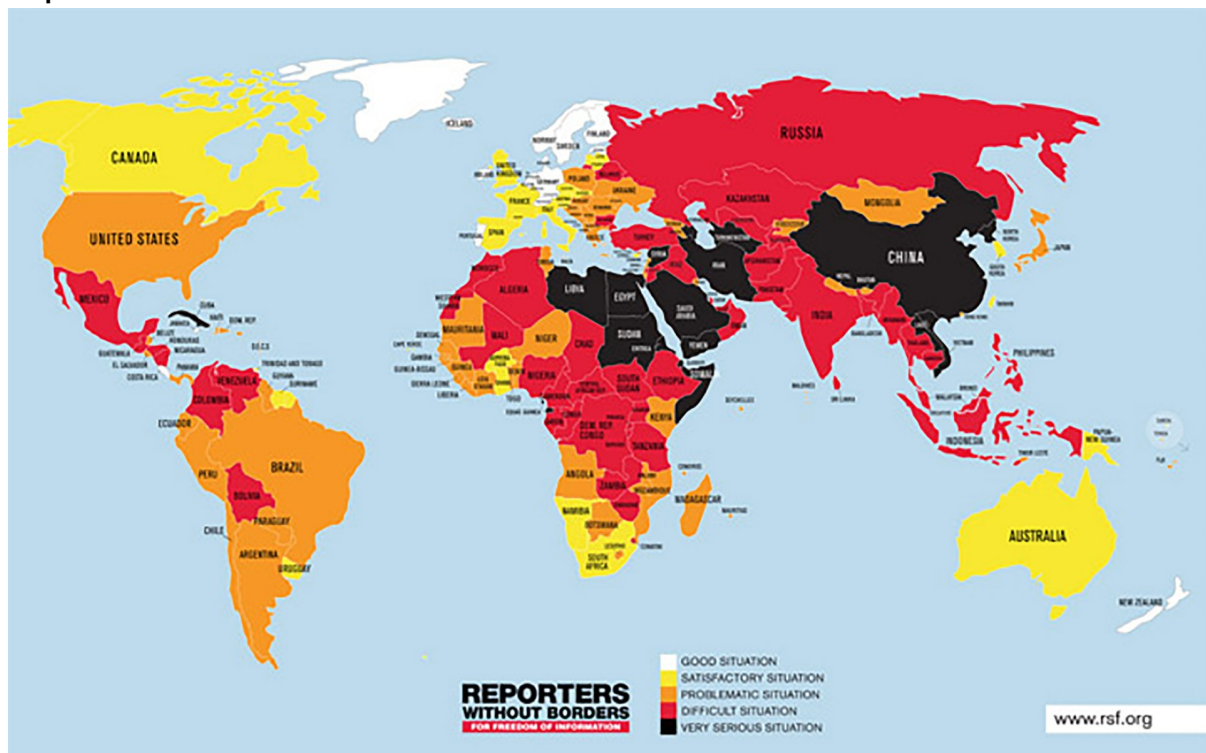
Del 2017 al 2018, Espanya va retrocedir dues posicions en el rànquing de la Classificació Mundial (Reporteros Sin Fronteras, 2018). Aquest descens s'atribueix novament al conflicte català. I és que, darrerament, Catalunya ha estat testimoni d'un clima d'hostilitat amb els periodistes, especialment dur amb els periodistes a peu de carrer.

Encara que, com ja hem dit, en el gràfic no es reflecteixi una afectació directa, la Llei Mordassa segueix vigent avui, penalitzant a ciutadans anònims i periodistes.

4.1.1. Situació d'Espanya segons Reporteros Sin Fronteras

Durant la realització de la present investigació, concretament el 18 d'abril de 2019, Reporteros Sin Fronteras, publicava, sota el nom de *La mecànica del miedo* (RSF, 2019), la classificació mundial 2019 de la Llibertat de Premsa. Una classificació que enguany situa Espanya, de nou, a la zona groga – situació satisfactòria – del mapa de la Llibertat de Premsa al món.

Mapa 1: La Llibertat de Premsa al món el 2019

Font: Reporteros Sin Fronteras (2019)

Enguany, Reporteros sin Fronteras (2019, p. s.p.) situa Espanya en el lloc 29 de la taula, dos punts per sobre que l'any anterior. Aquesta situació “no representa una milloria absoluta, sinó un deteriorament relativament menor que altres veïns de taula”, aclareix l'organització al seu anàlisi.

D'entrada, Reporteros Sin Fronteras apunta una “clara milloria” respecte la situació a Catalunya que l'any anterior situava en el punt de mira degut a la “hostilitat” detectada. Enguany, afirma que “encara que la regió segueix essent un territori hostil pels reporters de ràdio i televisió, existeix una clara milloria de la situació.” En els últims 18 mesos, la plataforma ha registrat a la comunitat catalana “prop de 40 casos d'atacs a periodistes que van des dels insults a les agressions físiques.”

D'altra banda, referent als mitjans públics, RPS qualifica de “bona notícia” la reforma de RTVE (Radiotelevisión Española) aprovada el 2017 amb la intenció de “posar fi a la manipulació del govern de Mariano Rajoy” Aquesta llei, però, encara no s'ha posat en pràctica perquè “els partits polítics no s'han posat d'acord respecte el procés de renovació del president i del Consell d'Administració del grup audiovisual.”

Reporteros Sin Fronteras afegeix que el 2018 va estar marcat per “un clima perjudicial per a la Llibertat d'Expressió” degut a les condemnes dictades per delictes com apologia al terrorisme, insults a la corona i ofensa als sentiments dels membres d'una confessió religiosa.

Per últim, l'informe anual dedica un espai a la Llei Mordassa, tot criticant que “la tan esperada reforma segueix sense realitzar-se, pel que aquesta llei continua representant una forta amenaça per la Llibertat de Premsa.”

4.2. L'ÍNDEX DE LLIBERTAT DE PREMSA DE FREEDOM HOUSE

Freedom House emet, anualment, un informe titulat “Freedom of the Press” on avalua la situació de la Llibertat de Premsa a cada país del món. A continuació es proporcionen més detalls sobre l'organització, sobre la metodologia emprada per a l'elaboració de l'informe i sobre l'evolució d'Espanya en el citat informe en els últims 10 anys (2009 – 2018).

4.2.1. L'organització

Freedom House (s.d.) és una organització no governamental, establerta l'any 1941 a Nova York, que es dedica a investigar i promoure la democràcia, la llibertat política i els Drets Humans.

Es descriu a ella mateixa com a “una veu clara per a la democràcia i la llibertat al món.”

L'organització elabora anualment l'informe *Freedom of the Press*, on analitza l'estat de la Llibertat de Premsa als diferents països del món.

4.2.2. Metodologia emprada per a l'elaboració de l'informe

Tal com consta en el portal web de Freedom House (2017, p. s.p.), l'informe Freedom of the Press està elaborat per un grup d'analistes de l'organització que emeten valoracions a partir de la informació que reben de fonts diverses: "... contactes professionals en diversos països, viatges de personal i consultors, visitants internacionals, els resultats publicats per organitzacions defensores dels Drets Humans i de la Llibertat de Premsa, especialistes en àrees geogràfiques i geopolítiques, els informes de governs multilaterals, membres de l'IFEX i diversos mitjans de comunicació tan nacionals com internacionals."

Freedom House (2017, p. s.p.) explica que

"Als països analitzats se'ls atribueix una puntuació de 0 (més lliure) a 100 (menys lliure) a partir d'un conjunt de 23 preguntes metodològiques i 109 indicadors¹⁰ dividits en 3 grans dimensions, que cobreixen l'entorn legal, polític i econòmic. A partir de les puntuacions obtingudes, els països es consideren "lliures" (de 0 a 30 punts), "parcialment lliures" (de 31 a 60 punts) o "no lliures" (de 61 a 100 punts)."

En la taula següent es detalla què es té en compte en cadascuna de les 3 grans dimensions:

Taula 14: Les tres grans dimensions de l'informe de Freedom House

MARC LEGAL (0-30 PUNTS)	S'examinen les lleis i les regulacions que poden influir en el contingut dels mitjans de comunicació, i fins a quin punt s'utilitzen a la pràctica per habilitar o restringir la capacitat d'operació dels mitjans de comunicació. S'avalua l'impacte positiu de les garanties legals i constitucionals per a la llibertat d'expressió; els aspectes potencialment negatius de la legislació de seguretat, el codi penal i altres estatuts; sancions per difamació; l'existència i la capacitat d'utilitzar la legislació sobre llibertat d'informació; la independència del poder judicial i dels organismes reguladors oficials; els requisits de registre tant per als mitjans de comunicació com per als periodistes i la capacitat de les organitzacions de periodistes d'operar lliurement.
MARC POLÍTIC (0-40 PUNTS)	S'avalua el grau d'influència política en el contingut dels mitjans de comunicació. Els problemes examinats inclouen: la independència editorial tant dels establiments de propietat estatal com privats; l'accés a la informació i a les fonts; la censura oficial i l'autocensura; la vitalitat dels mitjans de comunicació i la diversitat de notícies disponibles a cada país o territori; la capacitat dels reporters estrangers i locals de cobrir les notícies en persona sense obstacles ni assetjament i les represàlies contra periodistes per part de l'Estat o d'altres actors, incloent-hi la detenció arbitrària, les agressions violentes i altres formes d'intimidació.

¹⁰ Veure ANNEX 2

<p>MARC ECONÒMIC (0-30 PUNTS)</p>	<p>S'examina l' entorn econòmic dels mitjans de comunicació. Això inclou l'estructura de la propietat dels mitjans de comunicació; la transparència i concentració de la propietat; els costos d'establir mitjans de comunicació, així com els impediments per a la producció i distribució de notícies; la retenció selectiva de publicitat o subvencions per part de l'Estat o d'altres actors; l'impacte de la corrupció i el suborn al contingut i fins a quin punt la situació econòmica d'un país o territori afecta el desenvolupament i la sostenibilitat dels mitjans de comunicació.</p>
---------------------------------------	--

Font: (Freedom House, 2017, p. s.p.) Traduït i adaptat per l'autora

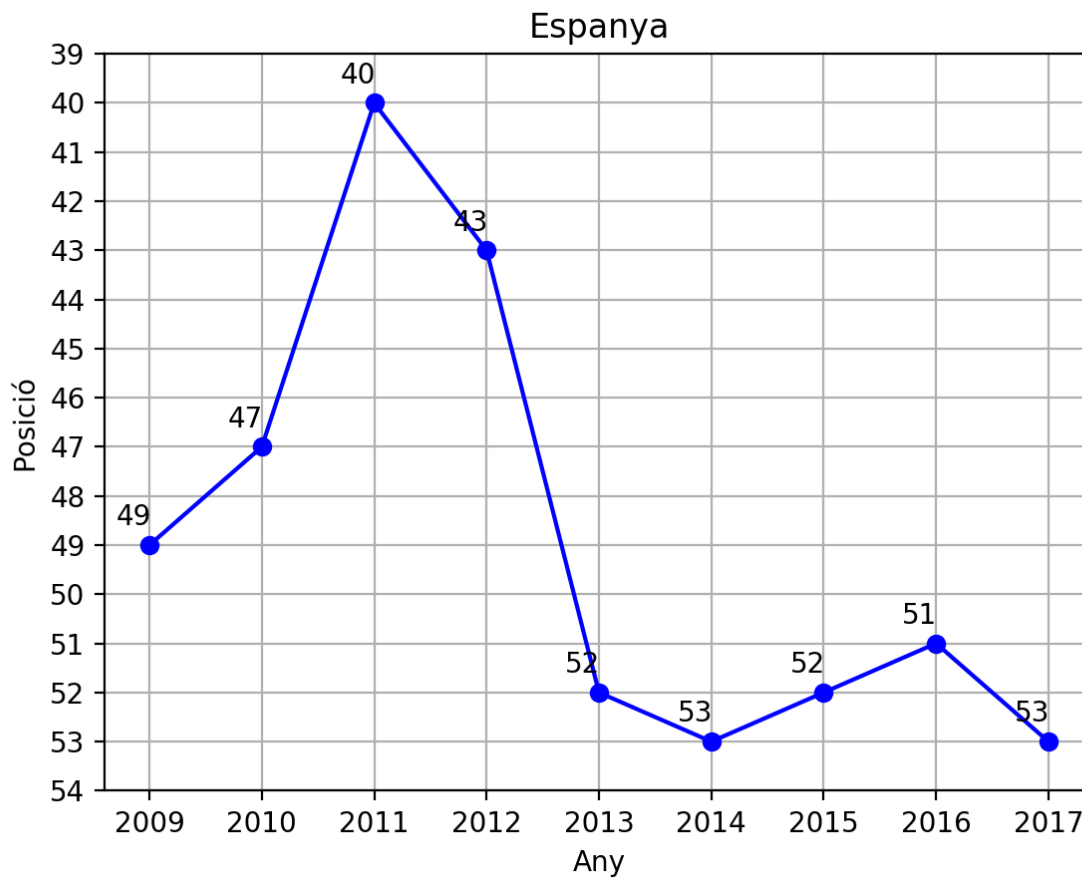
Freedom House (2017, p. s.p.) afegeix que

“Les valoracions finals es revisen en comparació amb les conclusions de l'any anterior. Els canvis numèrics més distants i els canvis de categoria estan sotmesos a un control més intens i es fan avaluacions anuals per garantir la comparabilitat i la coherència de les conclusions de cada país i de cada regió. Si bé és cert que hi ha un component subjectiu en el procés de qualificació, aquest informe destaca pel seu rigor intel·lectual i per saber reconèixer les diferències culturals, els diversos interessos nacionals i els diferents nivells de desenvolupament en tant que les valoracions puguin ser el màxim d'equilibrades i imparcials possible.”

4.2.3. Situació i evolució d'Espanya segons Freedom House

Al llarg dels últims anys (2009-2017), la posició d'Espanya en matèria de Llibertat de Premsa, segons l'informe anual emès per Freedom House ha estat la que es mostra en el gràfic següent:

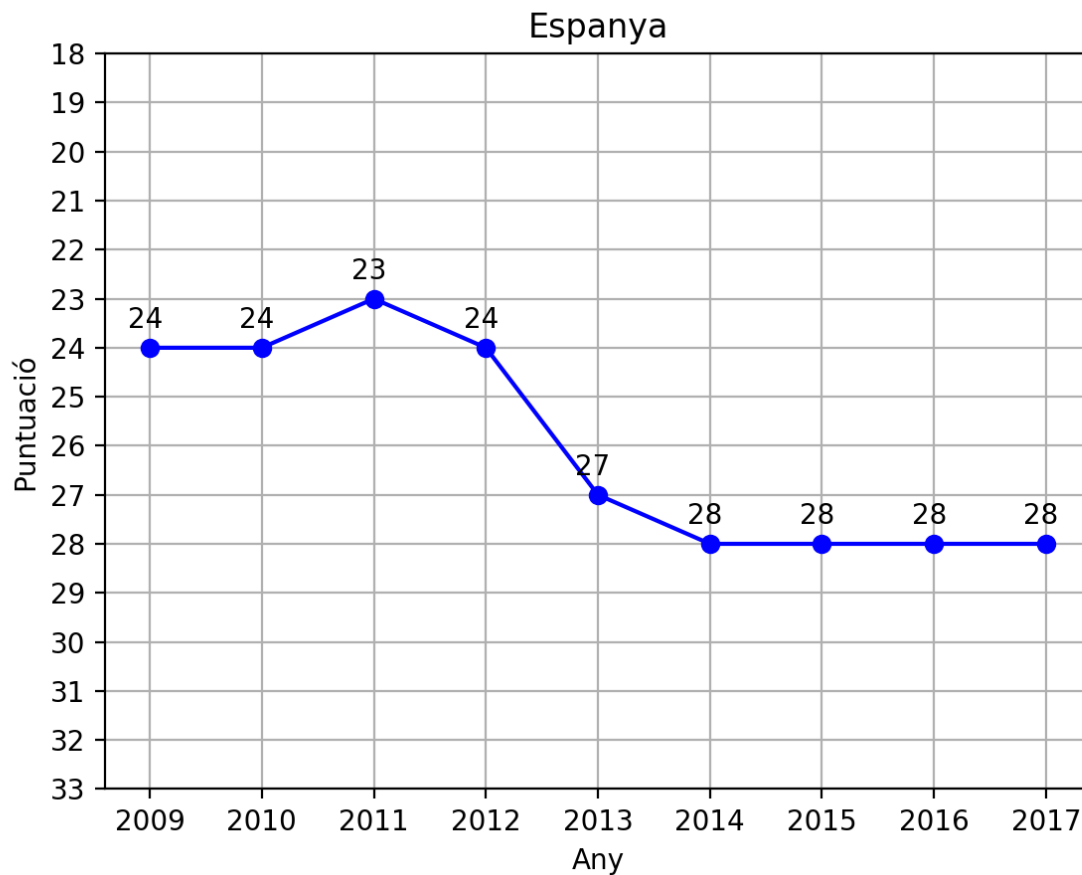
Gràfic 3: Evolució de la POSICIÓ d'Espanya el rànquing de la Llibertat de Premsa durant els últims anys segons Freedom House.

Font: Elaboració pròpia.

D'altra banda, la puntuació obtinguda per Espanya en matèria de Llibertat de Premsa, segons l'informe anual emès per Freedom seguint la metodologia comentada anteriorment, ha estat, en els últims anys, la que es mostra en el gràfic següent:

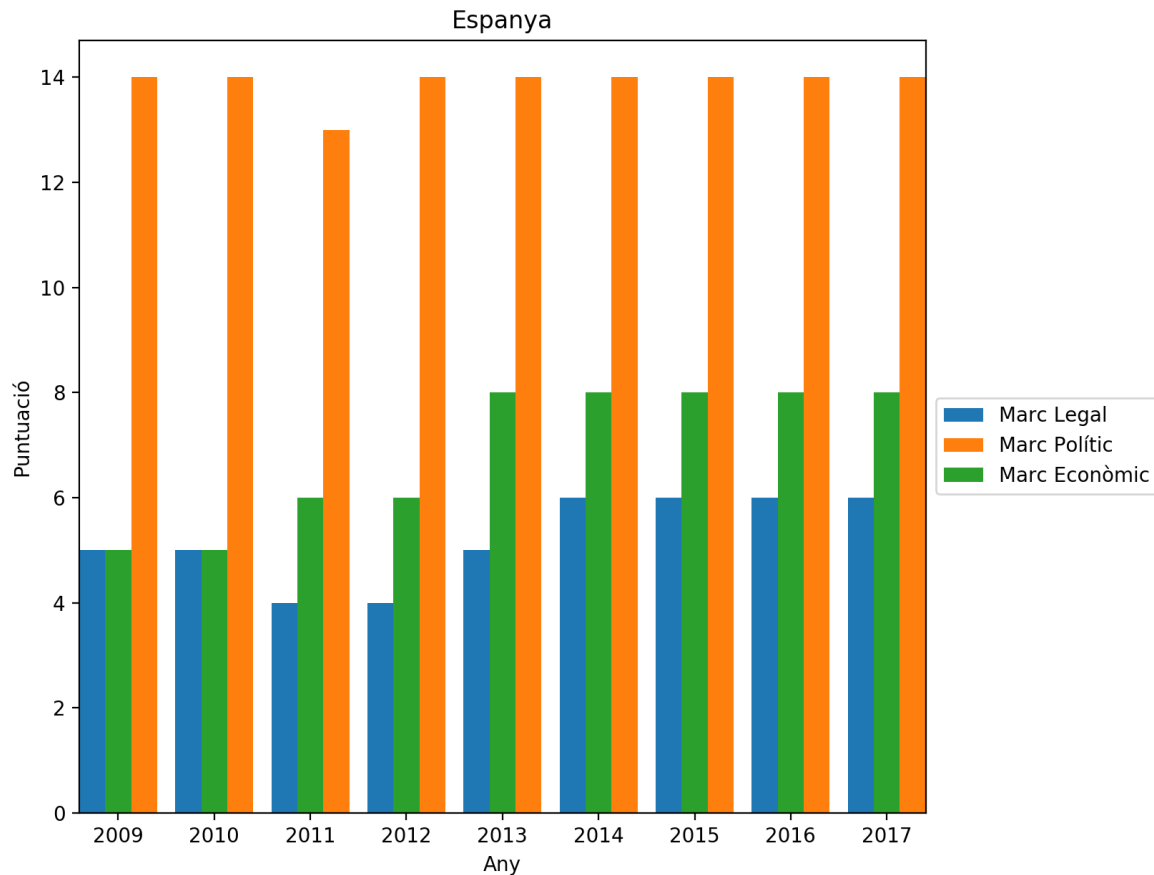
Gràfic 4: Evolució de la PUNTUACIÓ d'Espanya en matèria de Llibertat de Premsa durant els últims anys segons "Freedom House."

Font: Elaboració pròpia.

En aquest cas, s'ha considerat adient complementar la informació gràfica amb un gràfic extra on es mostra, per separat, la variació de la puntuació atorgada a cadascuna de les tres grans dimensions (marc legal, marc econòmic i marc polític) de l'informe anual de Freedom House en els últims anys.

Gràfic 5: Influència de cadascuna de les tres grans dimensions de l'informe anual de Freedom House en la puntuació total d'Espanya en els últims 10 anys.

Font: Elaboració pròpia.

D'entrada, és important remarcar que Freedom House qualifica l'estat de la Llibertat de Premsa a Espanya com a "lliure". En els darrers 4 anys (2014 – 2017), amb un total de 28 punts, Espanya s'ha quedat a tres punts dels 31 que determinen el canvi d'un estat "lliure" a un estat "parcialment lliure" en matèria de Llibertat de Premsa. Amb això, es pot afirmar que Espanya es troba pràcticament al límit de ser considerat un estat lliure en relació a la Llibertat de Premsa.

El cert és que, durant els últims anys no hi ha hagut gaire variació. A priori, semblava que amb l'aplicació de la Llei Mordassa l'any 2015 s'havia de notar un clar empitjorament de la situació però, en canvi, les xifres han romàs exactament iguals durant quatre anys seguits, tant pel que fa a la puntuació de cada categoria per separat com pel que fa a la puntuació total.

A continuació es recullen els principals factors que han marcat canvis, ja siguin avenços o retrocessos, en la situació de la Llibertat de Premsa a Espanya durant els últims anys.

Freedom House, en el seu informe Freedom of the Press (2009, p. 190) fa referència a la crisi financera com un dels principals punts d'inflexió. Els membres de l'organització apunten que, en resposta a aquesta crisi, "... el govern espanyol va relaxar les regles de propietat dels mitjans de comunicació, permetent que una sola entitat pogués tenir participació en més d'una emissora principal."

Com a conseqüència d'aquesta crisi, els ingressos publicitaris de la premsa espanyola van disminuir un terç i més de 3.000 periodistes van ser acomiadats durant l'any 2008.

Després d'aquesta crisi, Freedom House (2011) destacava l'amenaça que suposava la presència del grup terrorista ETA a Espanya, no només per als ciutadans en general sinó també per a la professió del periodisme. El motiu és que els periodistes eren objectius dels atacs violents del grup, pel que es veien obligats a contractar guàrdies per a protegir la seva integritat personal i professional.

L'any 2012, Freedom House (2012) lamentava que Espanya no disposés de cap legislació sobre Llibertat d'Informació. Segons l'organització, els dos principals partits polítics del país (PP i PSOE) havien elaborat, l'any 2011, unes lleis independents d'accés a la informació l'any que van prometre adoptar si sortien escollits al novembre. A final d'any, però, no s'havia aprovat cap llei al respecte.

D'altra banda, Freedom House apunta que, el mateix any 2012, la Federació Europea de Periodistes es va queixar de les restriccions imposades als mitjans de comunicació per part de partits polítics en el transcurs de les eleccions de novembre, citant la impossibilitat de fer preguntes durant les conferències de premsa o enregistrar les reunions electorals de les parts.

La Llibertat de Premsa a Espanya (Freedom House, 2013) va patir de nou els efectes de la crisi econòmica europea. Segons Freedom House, els mitjans de comunicació es van veure obligats a tancar o reduir el personal a la contractació del mercat publicitari, cosa que va provocar una disminució de la diversitat dels mitjans. També, durant l'any, en qüestió, els periodistes van patir les polítiques d'austeritat del Govern del Partit Popular i van ser retirats dels seus càrrecs a l'emissora estatal.

Freedom House també fa referència al fet que, a finals de 2013, el govern va proposar la polèmica Llei Orgànica de Protecció de la Seguretat Ciutadana (Llei Mordassa), que restringia en gran part el dret de protesta dels ciutadans i tenia implicacions preocupants per a la Llibertat d'Expressió, ja que les nombroses àrees d'interès del projecte de llei incloïen multes de fins a 600.000€.

Com apuntàvem a l'inici d'aquest apartat, coincideix que els anys en què Espanya s'ha mantingut en la pitjor posició, entre el 2014 i el 2017, són els anys de vigència de la ja citada Llei Mordassa, aprovada el 2015 pel Govern de Mariano Rajoy.

Freedom House encara no ha publicat l'informe Freedom of the Press corresponent a l'any 2018, pel que no s'han pogut tenir en compte les dades en qüestió per a l'elaboració d'aquest anàlisi. No obstant, com a ciutadans, es podria configurar una idea del que reflectirà el proper informe de l'organització, ja que som conscients que darrerament s'ha viscut un clima de màxima tensió.

L'any 2018 va ser especialment crític per a la Llibertat d'Expressió: la condemna del raper Valtònyc, el segrest del llibre Fariña o la retirada de les obres sobre els presos polítics d'ARCO són alguns dels exemples que ho evidencien. En el cas del periodisme i de la Llibertat de Premsa no n'hi ha per menys, especialment a Catalunya. El clima de crispació i la situació de defensiva de molts dels manifestants presents en les diferents mobilitzacions organitzades en aquesta comunitat en motiu de la situació política que es viu, han dificultat la tasca de molts periodistes a peu de carrer. Per tot això, pressuposem que, aquesta vegada, Espanya obtindrà una puntuació més elevada, com a mínim en el marc polític, en l'informe elaborat anualment per Freedom House referent a la Llibertat de Premsa.

5. CONCLUSIONS

Després d'analitzar els informes dels deu últims anys de dues de les principals organitzacions que vetllen per garantir la Llibertat d'Expressió a tot al món, com són Reporteros Sin Fronteras i Freedom House, es pot configurar una idea del punt en què es troba la Llibertat d'Expressió al nostre país.

Després de comparar detalladament les dades d'ambdós índexs i veure en quins punts coincideixen, es pot considerar que, darrerament, la Llibertat de Premsa a Espanya ha hagut de fer front als següents reptes:

- a) Amenaces a la independència de la radiotelevisió pública d'Espanya (RTVE)
- b) Falta d'un regulador independent especialitzat en la radiodifusió a nivell nacional.
- c) Necessitat d'una major transparència en l'assignació de la publicitat institucional.
- d) Noves normes jurídiques potencialment restrictives, entre elles, la Llei de Seguretat Ciutadana (Llei Mordassa).
- e) Nova legislació de transparència que no compleix amb els estàndards internacionals.
- f) Tendència a celebrar conferències de premsa "sense preguntes" entre els principals funcionaris públics.
- g) Existència de lleis penals de difamació i, en alguns casos, aplicació d'aquestes lleis.

Com se sospitava abans d'iniciar la investigació, cal destacar que la principal queixa que apareix repetides vegades en ambdós índexs és la "Llei Mordassa", encara que la seva aplicació i els seus efectes no es reflecteixin visualment en els gràfics adjunts.

Amb tot, tant els informes de Reporteros Sin Fronteras com els de Freedom House coincideixen en afirmar que Espanya es troba en una situació favorable en matèria de Llibertat de Premsa. Reporteros Sin Fronteras parla d'un país que es troba en una situació satisfactòria, mentre que Freedom House parla d'un país lliure en aquest aspecte.

Tenint en compte que s'han escollit aquests dos índexs precisament pel seu rigor professional, la qual cosa els ha convertit en els principals espais de consulta pel que fa a la qüestió que ocupa aquesta investigació, es pot considerar que, malgrat que a vegades sorgeixin obstacles, en relació amb altres països, Espanya no està tan malament pel que fa a la Llibertat de Premsa.

No obstant això, es considera important que els periodistes i altres professionals de la comunicació no deixin de lluitar pels seus drets ni per solucionar els obstacles que actualment dificulten la seva feina i, en conseqüència, l'accés a la informació de tots els ciutadans.

Com a últim apunt, afegir que, després de realitzar aquesta investigació, es pot considerar que la Llibertat de Premsa és un concepte abstracte, subjectiu i difícil tant de qualificar com de regular.

6. BIBLIOGRAFIA

UNESCO. (2017). *UNESCO*. Consultat el 09 / 03 / 2019, a Libertad de Información: <http://www.unesco.org/new/es/communication-and-information/freedom-of-expression/freedom-of-information/>

UNESCO. (2017). *UNESCO*. Consultat el 12 / 03 / 2019, a Libertad de prensa: <http://www.unesco.org/new/es/office-in-montevideo/comunicacion-e-informacion/libertad-de-expresion/libertad-de-prensa/>

Azurmendi, A. (2001).

Aguilar Cuevas, M. (1998). Las tres generaciones de los derechos humanos. *Revista en el Acervo de la BJV* .

Amnistia Internacional . (sense data). *Amnistia Catalunya*. Consultat el 12 / 03 / 2019, a Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà: <http://www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/hist-paris-1789.html>

Amnistia Internacional Catalunya. (1998). *Amnistia Internacional Catalunya*. Consultat el 07 / 05 / 2019, a Declaració de Drets del bon poble de Virgínia: <http://www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/hist-virginia.html>

Amnistia Internacional Catalunya. (1998). *Amnistia Internacional Catalunya*. Consultat el 07 / 05 / 2019, a Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà: <http://www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/hist-virginia.html>

Amnistia Internacional Catalunya. (2009). *Historia dels drets humans*. Barcelona: Amnistia Internacional.

Amnistia Internacional Espanya. (2019). *Amnistia Internacional España*. Consultat el 01 / 05 / 2019, a ¿Qué son los Derechos Humanos?: <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/temas/derechos-humanos/>

Areal, M. F. (1971). *La libertad de prensa en España*. Ed. Cuadernos para el Diálogo.

Bel Mallén, J. (1990). *La libertad de expresión en los textos constitucionales españoles*. Universidad Complutense de Madrid.

Bonaparte, J. (1808). *Constitución de Bayona* . Bayona, França.

CIMA. (2017). *Estándares Internacionales de Libertad de Expresión: Guía básica para operadores de justicia en América Latina*. Washington: Center for International Media Assistance.

Comisión Presidencial Coordinadora de la Política del Ejecutivo en Materia de Derechos Humanos. (2011). *Declaración Universal de los Derechos Humanos. Versión Comentada*. Guatemala: Gobierno de la República Guatemala.

De Carreras, L., & Vilajoana, S. (2017). *Els drets de la personalitat com a límit del dret de la informació*. Barcelona: UOC.

Departament d'Informació Pública de les Nacions Unides. (sense data). *ONU*. Consultat el 21 / 04 / 2019, a Declaración Universal de Derechos Humanos: <https://www.un.org/es/documents/udhr/law.shtml>

Fundación Acción Pro Derechos Humanos. (s/d). *DerechosHumanos.net*. Consultat el 09 / 02 / 2019, a Tabla de Derechos Humanos 2.0: <http://ow.ly/aoCn30ot5dU>

Freedom House. (2017). *Freedom House*. Consultat el 26 / 05 / 2019, a Freedom of the Press 2017 Methodology : <https://freedomhouse.org/report/freedom-press-2017-methodology>

Freedom House. (2017). *Freedom House*. Consultat el 06 / 05 / 2019, a Freedom of the Press 2017 Methodology: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press-2017-methodology>

Freedom House. (s.d.). *Freedom House*. Consultat el 2019, a Our History: <https://freedomhouse.org/content/our-history>

Freedom House. (2009). *Freedom of the Press 2009*. Nova York, Washington: Freedom House.

Freedom House. (2011). *Freedom of the Press 2011*. Nova York, Washington: Freedom House.

Freedom House. (2012). *Freedom of the Press 2012*. New York, Washington: Freedom House.

Freedom House. (2013). *Freedom of the Press 2013*. Nova York, Washington: Freedom House.

Generalitat de Catalunya. (2014). *Generalitat de Catalunya*. Consultat el 23 / 04 / 2019, a Límits al dret d'accés a la informació pública: <http://cpf.gencat.cat/ca/transparencia/dret-acces-informacio-publica-transparencia/limits-dret-acces-informacio-publica/>

Gobierno de España. (1978). *Constitución Española*. Madrid: Boletín Oficial del Estado.

Jefatura del Estado. (2015). *Boletín Oficial del Estado Núm. 77*. Sevilla: BOE.

Jefatura del Estado. (1982). *Ley Orgánica de Protección Civil del Derecho al Honor, a la Intimidación Personal y Familiar y a la Propia Imagen*. BOE.

Kaosenlared. (01 / 07 / 2015). *Kaosenlared*. Consultat el 24 / 04 / 2019, a Publicado en: 1 julio, 2015 Bloque3Dest / Criminalización y represión / Estado español / Secciones Los derechos fundamentales que limita la 'Ley Mordaza', una ley represiva de más que dudosa constitucionalidad: <https://kaosenlared.net/los-derechos-fundamentales-que-limita-la-ley-mordaza-una-ley-represiva-de-mas-que-dudosa-constitucionalidad/>

Les Corts d'Espanya. (1812). *Constitución Política de la Monarquía Española*. Cadis.

Loreti, D. (1995). *El Derecho a la Información. Relación entre medios, público y periodistas*. Editorial Paidós.

Martínez, M. (15 / 01 / 2019). *Report.cat*. Consultat el 15 / 04 / 2019, a Una aproximació a la llibertat de premsa : <https://www.report.cat/una-aproximacio-la-llibertat-de-premsa/>

Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans. (2009). *Preguntas frecuentes sobre Los Derechos Económicos, Sociales y Culturales. Folleto informativo N° 33*. Ginebra, Suïssa.

ONU. (2017). *United Nations*. Consultat el 10 / 03 / 2019, a World Press Freedom Day 3 May: <https://www.un.org/en/events/pressfreedomday/background.shtml>

ONU. (10 / 12 / 1948). *Declaració Univeral dels Drets Humans*. Consultat el 18 / 04 / 2019, a United Nations Human Rights. Office of the High Commissioner.: <http://ow.ly/dKPV30ot0tQ>

ONU. (26 / 06 / 1945). *Gobierno de España. Ministerio de Defensa*. (Autora, Trad.) Consultat el 18 / 04 / 2019, a Carta de les Nacions Unides: <http://ow.ly/QuiM30ot3y5>

ONU. (2017). *Naciones Unidas*. Consultat el 01 / 05 / 2019, a Declaración Universal de Derechos Humanos: <https://www.un.org/es/documents/udhr/law.shtml>

ONU. (2017). *Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas. Derechos Humanos*. Consultat el 01 / 05 / 2019, a ¿Qué son los derechos humanos?: <https://www.ohchr.org/SP/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>

ONU. (1966). *Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos*. Nova York.

ONU. (2006). *Preguntas frecuentes sobre el enfoque de derechos humanos en la cooperación para el desarrollo*. Nova York i Ginebra: ONU.

PRNoticias. (01 / 07 / 2015). *PRNoticias*. Consultat el 23 / 04 / 2019, a Ley Mordaza: ¿Cuáles son los peligros para el periodismo?: <https://prnoticias.com/periodismo/20142597-ley-mordaza-periodismo-peligros#inline-auto1611>

Reguero, N. (2014). *PortalComunicació.com*. Consultat el 13 / 03 / 2019, a Dossiers. De la llibertat de premsa als drets de la comunicació. Un debat interromput.: http://www.portalcomunicacion.com/monograficos_det.asp?id=229&lng=cat

Reporteros Sin Fronteras. (2016). *Clasificación cuestionario RSF 2016*. Consultat el 06 / 05 / 2019, a https://rsf.org/sites/default/files/rsf_survey_es.pdf

Reporteros Sin Fronteras. (2009). *Informe Anual 2009*. Madrid: Reporteros Sin Fronteras.

Reporteros Sin Fronteras. (2010). *Informe Anual 2010*. Madrid: Reporteros Sin Fronteras.

Reporteros Sin Fronteras. (2011). *Informe Anual 2011*. Madrid: Reporteros Sin Fronteras.

Reporteros Sin Fronteras. (2012). *Informe Anual 2012*. Madrid: Reporteros Sin Fronteras.

Reporteros Sin Fronteras. (2013). *Informe Anual 2013*. Madrid: Reporteros Sin Fronteras.

Reporteros Sin Fronteras. (2014). *Informe Anual 2014*. Madrid: Reporteros Sin Fronteras.

Reporteros sin Fronteras. (s.d.). *Informe Anual de Reporteros sin Fronteras*. Consultat el 15 / 04 / 2019, a <https://www.informeannualrsf.es/>

Reporteros Sin Fronteras. (2015). *Reporteros Sin Fronteras*. Consultat el 26 / 04 / 2019, a Informe Anual 2015: <https://www.informeannualrsf.es/informes-antteriores/a2015/>

Reporteros Sin Fronteras. (2016). *Reporteros Sin Fronteras*. Consultat el 26 / 04 / 2019, a Informe Anual 2016: <https://www.informeannualrsf.es/informes-antteriores/a2016/>

Reporteros Sin Fronteras. (2018). *Reporteros Sin Fronteras*. Consultat el 26 / 06 / 2019, a Informe Anual 2018 : <https://www.informeannualrsf.es/informe-anual-2018/>

Reporteros Sin Fronteras. (2017). *Reporteros Sin Fronteras*. Consultat el 26 / 04 / 2019, a Informe Anual 2017: <https://www.informeannualrsf.es/news/informe-anual-2017-introduccion-general/>

Reporteros Sin Fronteras. (2019). *Reporteros Sin Fronteras*. Consultat el 18 / 04 / 2019, a <https://www.rsf-es.org/grandes-citas/clasificacion-por-paises/>

Reporteros Sin Fronteras. (2019). *Reporteros Sin Fronteras*. Consultat el 26 / 05 / 2019, a Metodología Detallada: <https://rsf.org/es/metodologia-detallada>

Reporteros sin Fronteras. (s.d.). *Reporteros sin fronteras por la libertad de información*. Consultat el 28 / 03 / 2019, a Sobre RSF | Organización Internacional: <https://www.rsf-es.org/quienes-somos/la-organizacion/>

Representantes del buen Pueblo de Virginia. (1776). Declaración de los Derechos del Buen Pueblo de Virginia. Virginia.

RSF. (18 / 04 / 2019). *Reporteros sin Fronteras*. Consultat el 25 / 04 / 2019, a La mecánica del miedo: <https://www.rsf-es.org/news/clasificacion-mundial-2019-de-la-libertad-de-prensa-de-rsf/>

7. ANNEXOS

- **ANNEX 1: Exemple d'un qüestionari de Reporteros Sin Fronteras (2016)**
- **ANNEX 2: Exemple d'un qüestionari de Freedom House (2017)**